

De bevrijding van Zwolle

Leo Major was verkenner in het Canadese Regiment de la Chaudiere. Hij is ereburger van Zwolle, sinds hij op 14 april 1985 door burgemeester G. Loopstra werd onderscheiden. Hij ontving toen de erepenning van de stad.

Major, die na 1945 meerdere malen in Zwolle is geweest, woont met zijn vrouw Pauline in Candiac (Quebec), niet ver van de grens met de VS. Ook in dit herdenkingsjaar zal het echtpaar Major in onze stad de plechtigheden en feestelijkheden bijwonen.

De vertaling van Majors woorden houdt het midden tussen een letterlijke en een meer vrije vertaling.

Verslag

Ik voelde die nacht vlak voor de bevrijding van jullie mooie stad geen enkele emotie, omdat het 't zelfde was als elke keel bij 't patrouilhelopen of bij een aanval in de oorlog.

Ik probeerde niet te denken. Dat was mijn manier om geen angst te voelen; om nergens anders aan te denken dan te slagen in al mijn ondernemingen. Dat deed ik voor het eerst op D-day, 6 juni 1944, en diezelfde houding behield ik elke dag, tot mijn laatste actie, later in Korea. Om zoveel dagen oorlog te overleven zonder gek te worden en je hoofd niet te verliezen. Mijn houding moet, met Gods hulp, de juiste zijn geweest. Ik ben er, per slot van rekening nog steeds, en zit

Leo Major

Vertaling

Wil Cornelissen

In de vroege ochtend van 14 april 1945 moest deze Duitser nog de wijk nemen uit de stad. Hij werd aan de Wilhelminasingel door dr. Reinking vanuit het raam gefotografeerd (foto: Gemeentearchief Zwolle).

Leo Major, met zijn ooglapje, op 14 april 1945 aan de Wipstrikkerallee. Hij is in het gezelschap van, van links naar rechts, de heer Udves, de heer Slendebroek en de heer A. Beintema. De kinderen komen uit het gezin Kuipers; op de hurken zit F. Kuipers (foto: Gemeentearchief Zwolle).

hier tegenover je om over de bevrijding te praten. Ik ben ook de bevrijder van een kleine stad in het meest zuidelijke deel van Nederland. Ik herinner me de naam van dat plaatsje niet, maar wat ik wel weet is dat 't zo'n tien kilometer ten zuiden van Breskens was. (Wellicht is dit Oostburg geweest - vert.) De hele bevolking was door de Duitsers geëvacueerd.

Hoe 't ook zij, op een nacht viel een van onze onderbezette compagnieën de vijand in die plaats aan en zij werden geheel gedecimeerd. Niet een man kwam terug. Diezelfde nacht zond mijn kolonel mij er op uit om uit te zoeken wat er was gebeurd. Ik ging op weg en kwam terug met 43 Duitse (krijgs)gevangenen; toen was die Nederlandse stad in onze handen. Voor die actie ben ik door Montgomery onderscheiden. Dat was in 1944, vele maanden vóór Zwolle. De tweede bevrijding waarover ik kan vertellen, was bij mijn Nederlandse familie Sleepenbeek in Nijmegen. Ik noem hen mijn familie, omdat ik door hen als een zoon werd

behandeld. Het gezin bestond uit een moeder, een vader die kapitein was in 't Nederlandse leger, drie dochters en een zoon van twaalf jaar. Zij waren allen zeer gelovig en elke keer als ik in Duitsland op patrouille ging, zeiden ze dat ze voor mij zouden bidden dat ik de volgende morgen terug zou komen. Het was voor mij daar een rustpunt en dat bleef 't voor mij gedurende vier maanden. Toen de dag kwam dat we afscheid moesten nemen, zeiden ze weer dat ze voor mij zouden bidden. Maar toen ze zeiden dat ik voorzichtig moest zijn, zei ik dat ik binnenkort een Nederlandse stad voor hen zou bevrijden. Ik weet niet waarom ik dat zei, omdat we eigenlijk richting Duitsland gingen, maar zo was 't. Misschien zei ik het omdat ik erg gehecht was aan die familie.

De volgende bevrijding waarover ik iets kan melden, was toen mijn regiment op ongeveer drie kilometer van Zwolle lag. Op de dertiende april was er vroeg in de avond een bespreking.

Kolonel Gus Tachereau, die later mijn vriend is geworden, was daar met de brigadecommandant. Ze vroegen twee vrijwilligers, die de buitenwijken van Zwolle zouden willen proberen te bereiken om daarna de stad in te gaan en van de bevolking zoveel mogelijk inlichtingen over de sterkte van de vijand te verkrijgen. Ze voegden eraan toe dat zij (die vrijwilligers) erg weinig kans hadden om terug te komen.

Gedurende de tijd dat de commandant sprak, keek hij mij strak aan. Toen ik zag dat niemand zich meldde zei ik: 'Kolonel, u hebt me weer te pakken.' Willy Arsenault, die een heel goede vriend van me was, kon me niet alleen laten gaan en ging als vrijwilliger met me mee. Alle verkenners waren erg ongerust toen ze ons zagen gaan. Voor hen leek 't of we naar onze executie gingen. Toen zei ik: 'Maak je geen zorgen jongens, wij zullen die stad bevrijden.'

We begonnen onze tocht om half tien 's avonds, op de 13de april. We zagen een voorpost naast de weg. We konden de Duitsers bij verrassing van achteren

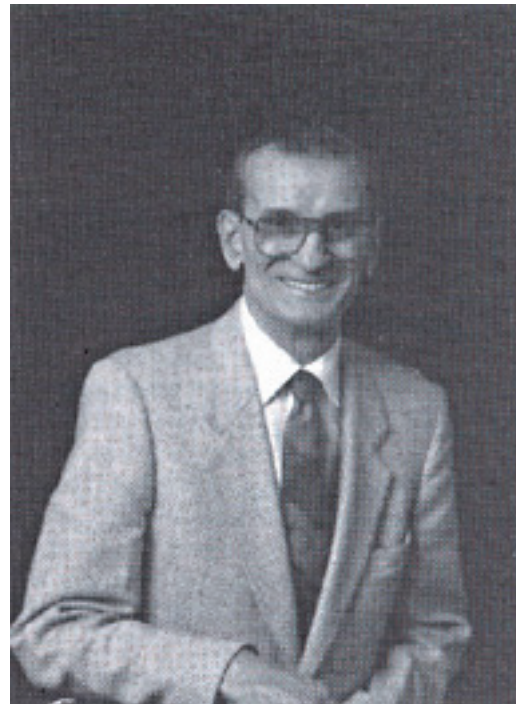
naderen, maar we waren erg ongerust over de geluiden die onze machinepistolen zouden maken, omdat we kort daarop twee Duitsers snel in de richting van de stad zagen weglopen. Om half elf bereikten we de laatste boerderij vóór de buitenwijken van Zwolle. Daar ontmoetten we Hendrik en zijn vrouw, die zich in de kelder schuil hielden. Eerst waren ze erg bang voor ons. Maar al gauw begrepen ze dat we geen Duitsers waren. Beiden waren de laatsten die mijn vriend in leven zagen.

Wij probeerden iets van hen te weten te komen in het Engels en in het Frans, en ook door middel van tekens, maar dat was zonder succes. Ze waren ook erg zenuwachtig en bang, denk ik.

Bij het invallen van de nacht, juist toen we de boerderij wilden verlaten, zag ik hoe erg Willy's handen beefden. Dat was een teken van gevechtsmoeheid. Ik zei tegen hem: 'Als je je niet goed voelt, blijf dan hier en wacht op me, dan ga ik alleen de stad in.' 'Doe dat niet', zei hij, 'we blijven tot het einde bij elkaar.' Dat was het laatste wat hij zei.

Links: Leo Major in Engeland 1943-1944: 'Waiting for D-day'.

Rechts: Leo Major in 1995.

Kort na elf uur stak ik de spoorlijn over en ging een eindje verder naast de weg liggen. Willy trachtte hetzelfde te doen, hij stak de spoorlijn ook over om zich bij mij te voegen, maar hij maakte een geluid met zijn granaten, waarop de Duitsers hem beschoten met een regen van vuur. Door mijn ondervinding wist ik direct dat hij dood was. Ik was erg kwaad op de Duitsers, maar ook op mijzelf omdat ik hem had meegenomen. Ik heb nog altijd spijt van de fout die ik daar heb gemaakt.

Na een paar ogenblikken was ik de woede op degenen die verantwoordelijk waren voor zijn dood kwijt. Daarna had ik een vast plan en dat was jullie stad te bevrijden, wie ik ook in jullie straten zou tegenkomen. Duizend of meer Duitsers, 't kon me niet schelen. Mijn hart kookte, maar ik was vol energie. Ik ging terug naar Willy om zijn machinegeweer en zijn granaten te pakken.

Daarna ging ik naar een grasveld met een paar bomen en ging daar zitten om te bedenken wat ik zou doen om zo'n grote stad te bevrijden. Als ik met de verzetsbeweging contact zou kunnen maken, zou 't voor mij gemakkelijker zijn. Maar in een stad is dat onmogelijk, dat wist ik. Geen burger mocht 's nachts op straat, want er is door de bezetters een langdurige avondklok ingesteld, dat wist ik zeker. De enige mensen die ik tegen zou komen, zouden Duitsers zijn. Ik veronderstelde daarom, dat het beste wat ik kon doen is om de stad heen te gaan en elke verdedigingspost op elke weg die de stad in ging, te bereiken. Bij elke post moest ik een manier vinden om die bij verrassing te nemen en ze de indruk te geven dat de aanval van binnen uit de stad was gekomen. Ik moest hen in het ongewisse laten en hen niet laten weten dat er een groot aantal geallieerde militairen was, dat Zwolle zou aanvallen. Voordat ik op patrouille ging had de kolonel mij beloofd, dat hij al zijn gevechtseenheden zou zenden om het rond de stad liggende land te bezetten. Dat zou zijn om 1 uur op de 14de april. Toen ik dat had bedacht, besloot ik tot die tijd te wachten, voor 't geval dat ik enkele gevangenen zou maken, terwijl ik niet wist wat ik met hen zou moeten doen, want ik ben geen moordenaar. Het was niet zoals in Normandïe, waar geen Duitsers krijgsgevangenen werden gemaakt. Zij waren SS-ers. Ik was nu in Zwolle en daarom

besloot ik een huis binnen te gaan. Ik wilde de grote kaart van Zwolle, die ik in mijn jack had, goed bestuderen. Niemand deed mij open, nadat ik aan de achterzijde van verscheidene huizen had geklopt. Ik denk, dat ze bang voor mij waren. Ik had een lapje over mijn linkeroog en met mijn camouflagejack kon ik gemakkelijk voor een echte Nazi doorgaan. Omdat ik wist dat ik nergens welkom was, moest ik met geweld een huis binnendringen. Een jong echtpaar, dertigers, met jonge kinderen, zaten angstig bij elkaar in de kamer. Ik deed direct mijn jasje uit om te laten zien wie ik was. Ze zagen: Canada. Dat schouderembleem leek toverkracht te hebben. Ik zag ze lachen en ik wist dat ik nu een vriend van hen was geworden. Nadat ik enige tijd de stadkaart had bestudeerd, verliet ik 't huis om volgens mijn plannen het roer in handen te nemen tegen de vijanden. Ik naderde heel voorzichtig een weg die naar buiten leidde. Eindelijk herkende ik een vijandelijke stelling. Ik kwam er dichtbij.

Ik kon 's nachts goed met mijn rechteroog zien, zoals altijd. Ik was een expert in nachtgevechten. Er lagen soldaten in greppels die een machinegeweer hadden. Ik naderde ze onverwachts van achteren. In een oogwenk, na drie granaten en een vuurstoot van mijn machinegeweer, had ik tien gevangenen, waarmee ik wegging naar een van onze aanvalscampagnieën. Ik ging terug over dezelfde weg, denkend dat ik in Zwolle nu overal gaan kon. Het was die nacht nog erg vroeg, toen ik twaalf achtergebleven Duitsers in een van jullie straten gevangen nam. Een vuurstoot, een paar granaten en een hels kabaal. Dat was mijn doel. Van de twaalf achterblijvers waren er acht in burger. Ik ging weer terug en droeg ze over aan een van onze andere gevechtscampagnieën. Ik ging weer terug in jullie stad, de ene straat na de andere in. Nog vier keer die nacht moest ik een huis binnendringen. Elke keer hetzelfde verhaal, de mensen waren erg bang voor mij, maar in korte tijd was ik in staat om te bewijzen wie ik was en al snel werd ik een vriend voor het leven. Als ik in huizen binnendrong, was 't om te rusten, even te herstellen, om daarna weer verder te gaan. Ik herinner me dat ik in elk huis niet langer dan een paar minuten bleef. Daarna ging ik verder door de straten patrouilleren.

De grote kerk en de rivier waren mijn herkenningspunten. Van daaruit kon ik overal komen en teruggaan zonder de weg kwijt te raken. Op een weg bij de rivier maakte ik mijn laatste groep gevangenen, die ik weer naar een voorpost bracht, die veel dichterbij de spoorwegovergang was. Op mijn terugtocht naar de stad ontmoette ik Frits Kuiper, een lange politiemann, en nog twee andere mannen. Van Frits' vrouw, die redelijk goed Engels en een paar woorden Frans sprak, hoorde ik dat de vier mannen van de verzetsbeweging waren. Ik was erg gelukkig dat te horen. Ze waren ongewapend, maar dat veranderde ik gauw. Daarna vertelde ik ze: 'Jullie stad Zwolle is volledig vrij van Duitsers.' Ik wist dat heel goed, want ik was degene die dat lawaai gedurende de nacht veroorzaakte. Dat moest hen angstig over de rivier hebben doen vluchten. Ik vroeg de mannen met mij mee te gaan naar het centrum van de stad en dóór te

vertellen aan de hele bevolking om uit hun huizen te komen, en dat ze eindelijk vrij waren om te doen wat ze wilden. In heel korte tijd was ik omringd door een grote mensenmenigte.

Daarna ontmoette ik de burgemeester en enkele stadsbestuurders. Met een kleine Duitse stafauto en met hulp van de vier Nederlanders bracht ik het lichaam van Willy terug naar kolonel Tacherau. Ik vertelde hem toen: 'u kunt het onderdeel de stad binnen laten marcheren. De stad is geheel bevrijd.' Maar dat kon hij niet omdat hij eerst op orders van hogere hand moest wachten, voordat hij iets kon ondernemen.

Veel verkenners huilden en voor de eerste keer gedurende de oorlog hilde ik ook.

Ik ging alleen de stad in en een uur later was de hele brigade daar om het feest mee te maken.

Vanuit verschillende richtingen trokken Op 14 april 1945 de Canadezen de Zwolse binnenstad binnen. Deze bevrijders komen uit de Van Karnebeekstraat en lopen hier de Van Roijensingelop. Op deze hoek zit nu snackbar Norp (foto: Gemeentearchief Zwolle).